

اشتهاد

اسکی

اجتہاد

شماره: ۱۳۲

اداره خانه

ایستانبول • جغال اوغلندہ
اجتہاد نوی

« Idjtihad » Constantinople

اورہ بشی سنہ تأسیس

حریت فکریہ و انسانلغہ خادم

مدیر مرخصی : پیامی صفی

۲۸ تشرین ثانی ۱۹۱۸

آبونه

سنہ لک : ۲۵۰ غروش

آلتی آیلقی : ۱۳۰ »

تلفون : ایستانبول ۸۶۵

نسخہ من • غروش در

ای طانیورمشسکنز ، بو آدماری که اسرایه مجروحلره
قارشی اوقدر مشفقدرلر واونلری برقرارداشه باقیورلر مش
کبی تداوی ایدرلر . بزه اعتماد ایدیکز ؛ وطنه دونجه
سزک حسیات واعتقادانکزه بزه کومه لرله زمکیلرینی
علاوه وضع ایده جکز ! ، هیچ بری امضادن محروم
اولمایان ، او مرتبه صمیمانه واورتبه مؤثر اولان بو
مکاتب واوراقی ؛ هپسینی نشر ایله مک ایسترم . فقط
بونلر بر جلد تشکیل ایدرلر !

مکتب طبیه نك صوك بش سنه سنی کنديسیله دائما دوست فکر ، حسن امتزاج آرقاداشی اولارق کچیردیکم علی
بك ، دائما بانا (به ترمه سبورغ) دارالفنوننده کچیردیکم حیات دن بحث ایدرکن مطلقا ایکی آرقاداش اسمنی بویوک
ودرین بر حسرت و اشتیاق ایله بحث ایدردی : علی مردان طوبجی باشف ، واحمد ، بویکی کنج قفقاسیالی تورک
بنم دماغده يك مانوس بیر موجود تصویری اولارق یاشاردی .

احمد بکی ، انقلاب عقبنده گوردیم . طانیدم . علی مردان طوبجی باشفی ایسه شیمیدی طانیاق میسر اولدی .
علی مردان بکده ، تماما بیر عصری واوروپائی بیر شخصیت ممتازه بولدم . او ، بوراده آذربایجان حکومت
جمهوریه سنك وکلاسندن فوق العاده مرخصی اولارق بولونیور . صاحب عمومی نك شکل تقرری نه اولورسه اولسون ،
آذربایجانك متعده و متجانس بیر حکومت جمهوریه اولارق قالا جافی همان همان شهسز اولدیغندن علی مردان بکی
بویوک خدمت لر ایفا سنه نام زد گورورم . علی مردان بك یالکیز ایستانبولده دگل اوروپانك لا علی تعیین هریا تختنده ،
ممتاز و بلککه بیر چون مسلمان سفیره فائق بر بمثل سیاسی اولاجاق مرتبهده عرفان و تربیه صاحبی در . مسلمان لرك
بویله آدم لری چوق اولسهیدی ایشلر چوق دکی شیردی و چوقدن دکی شمش اولوردی .

صیرت مجاهد لرجه :

آذربایجان جمهوریت نك فوق العاده سفیر و مرخصی

علی مردان بك طوبجی باشف

اولان بوجاهد لری هیچ بروقت قوتی غایب ایتمه مش ،
وحتی صوك ۲۵ - ۳۰ سنه ظرفنده يك چوق آرمشدر .
سابق چارلق روسیه سنك - بزم مشروطیت مزه يك
بکزه یین وعین سنه لر ظرفنده دوغان - مشروطیتندن
صوکره چوق قوت قازانمشدر . بوملی مجاهدی اداره
ایدهن مجاهدلر ، روسیه مسلمانلرینك مشهور حریت پرور -
لری در . قازان ، قریم ، قافقاسیه وسیبیریادن چیقارلق
یتیشن وچار استبدادینك حبسلرندن ، صوغوق سیبیریا
چوللرینه سورکون ایتمه لرندن ، اعدامندن ، هرتورلو
تهدیدندن ، سیاه چارلغك ، قیزیل تدهیشنندن قورقما یارق
چالیشان بوحریت پرورلر آراسنده ، علی مردان بك اك
ممتازلرندن بری بولنیور .

(روسیه) ده چارلق استبدادینه قارشی ، ده موقراسی
وسوسیالیزم ایله آل آله ویرهك مجاهد ایدن قوتلر
آراسنده بالخاصه غیر روس ملتلك ملیت جریانی مهم
بریر اشغال ایدر . چار استبدادندن قورتلق ایچون چالیشان
محکوم ملتلك ملی مجاهد لری بوتون حریت پرورلرجه
تقدیره لایقدر . بوملی مجاهدلر میاننده اوتوز میلیونه
بالغ اولمقده اولان روسیه مسلمانلرینك غیرت و همملری
ایریجه شایان ذکر در . روسیه مسلمانلرینك ، روسیه
اداره سنه کچدیکاری زماندنبری دورمامش ، اکسیلمه مش

علی مردان بك ۱۸۶۷ سنه سنده قافقاسیانك تفلیس

و وطنی اولان تڦلیسه دونهرك محكمه خدمته كیردی .
صره ایله محكمه استیناف کاتبی ، مستنطق ، و صانع
حاکمی اولدی . عین زمانده تڦلیس حقوق مکتبهنده



علی مردان بك طوپچی باشف

حقوق دول و حقوق مدنیه درسلیری ویریوردی .
روس مطبوعاتنه مسلمانلرک احوال و وضعیته ، حقوق
و مطالبنه دائر مقالهلر یازیوردی . اسلام روحانی
اداره لرلنده حقوق مشاوری ایدی .

علی مردان بك بش سنه تڦلیس محكمه سنده استاز
یایدیقن سوکره (۱۸۹۴) سنه سنده دعوی و کیلاری
صنفا کچهرک با کوبه کوچدی .

تجارت و اقتصادجه مسلمانلرک مترقی مرکز لرلندن
بری اولان با کوده ، علی مردان بك دعوی و کالتیله ،

شهرنده طوغمشدر . بویوک ده ده سی تڦلیسده کورجی
پادشاهلری نزدنده ناظرانده بولمش ، و قلعه طوپچی
قوماندانلغنی ایضا ایتشدر .

بویوک پدری ایسه ، میرزا جعفر بك طوپچی باشف ،
شرق لسانلرینه و قافقاز دیلارینه واقف اولدیغندن
پترسبورغ دارالفنوننه السنه شرقیه مدرسلکنه دعوت
اولمشدر . علی مردان بكک باباسی علی اکبر بك روس
اوردوسنده ضابط ایدی ...

علی مردان بك اوچ یاشنده ایکن آنا و باباسندن
محروم قالمشدر . بویوک والده سنک حمایه و تربیه سنده
مکتبتی اکیال ایدهرک ، تڦلیس قلاسق ژیمنازینه کیردی .
ژیمنازی ۱۸۸۴ ده برنجیلکله اکیال ایدهرک ،
معلملرینک دلالت و توصیه سیله ، پترسبورغ دارالفنون
ادبیات فا کولته سنه قید اولندی . فقط ادبیات فا کولته سنده
هرشیدن زیاده روس و اسلاو تاریخنه ، اسلاو ادبیات
و لسانلرینه اهمیت ویریلیوردی . بو ایسه علی مردان
بکک مزاجنه موافق کلمه دیکندن ادبیات فا کولته سنی
براقارق ، حقوق فا کولته سنه کیردی .

۱۸۸۷ سنه سی حقوق فا کولته سنده اوچنجی صنف
طلبه سی ایکن نهنده پولیس طرفندن تحریات اجرا
ایدیلهرک دارالفنوندن اخراج و حبس ایدیلدی . کنسیدی
معلم لرلندن فرانسیز پروفیسور د دووه رنوا ، نک شفاعتیله
حبسندن قورتیلارق ، دارالفنونه قیدی تجید اولندی .
۱۸۸۸ سنه سنده دارالفنون برنجی درجه دیپلوما
ایله بیتیرهرک ، حقوق طالملری قاندیدانی ، نامی آلدی .
نامتحنان ایچون « محلی اداره » و « مقول اشیاده
خصوصیت » ناملرنده ایکی اثر یازمشدی .

دارالفنون حقوق فا کولته سی علی مردان بکی « حقوق
مدنیه » پروفیسورلغنه حاضر لانتق ایچون آلیقویمق
ایسته دی . فقط بوگا علی مردان بکک اسلام اولماسی
— قانوناً ! — مانع اولدی . نصرانیتنه کچمه سی تکلیف
ایدیلدی . علی مردان بك طبعیتله بونی رد ایتدی ؛

عین زمانده بوتون روسیه مسلمانلری تمیل ایدیوردی .
برنجی دومانک چاراق طرفندن فسرخ اولماسنی

پروتستو ایدرهك نشرایدیلن مشهور « ویورغ » بیاننا-
مهسنى امضایتدیکندن اوچ آی حبسه قالدی و بواننده
قافقاسیا مسلمانلرینك ملی احتیاجاتنه، اراضی مسئلهسینه
دائر تبعاتده بولونارق لایحه لر، پروژه لر حاضرلادی .
۱۹۰۴ سنه سندن بوانه قادار اوچ دورت دفعه تحدرت

ایتمش اولان ارمی - مسلمان مسئله لرینی تدقیق ایچون
تشکل ایتمش قومیسونلرده ریاست ایتدی .

۱۹۱۷ سنه سی روسیه انقلابی متعاقب نیسانده با کوده
انعقاد ایتمش اولان قافقاس مسلمانلری قونغرهنسك رئیس
ایدی . بوقونغرهنه روسیه ده شکل اداره نی مذاکره ایدرهك
روسیه نك حاکمیت عامه و ملیت اساسلرینه مستند جهامین
متفق اولماسینه قرار ویرمشدی . مایسنده موسقواده
انعقادیدن عموم روسیه مسلمانلری قونغرهنه سده بوتون
روسیه مسلمان وکیللری طرفندن اتفاق آرا ایله رئیس
انتخاب اولندی . بو قونغرهنی متعاقب سیاسی فعالیتنی
آذربایجانده تشکیله قرار ویریش اولان ملی اداره یه
حصاریتدی . قافقاسیاده بالشویکلرک ظهورنده بالشویکلر
طرفندن ایکی دفعه حبس اولندی . نهایت قافقاسیه یه
عثمانلی اوردوسنك ورودی انناسنده بالشویکلر ائندن
قورتلق ایچون گیزلیدیکی یردن چیقارق کنجه یه کلدی .
علی مردان بك، هنوز بالشویکلر ائنده محبوس بولندی
زمان آذربایجان جمهوریه سی حکومه ناظر انتخاب اولمشدی .
(کنجه) یه کلیر گلمز خارجه نظارتی ایفایه باشلادی .
باش وکیلک بولمادینی زمانلرده اوگاده علی مردان بك
وکالت ایدیوردی .

علی مردان بك اوتوز سنه لک تجربه کورمش، مجادله
و مجاهده ایتمش برحقوق شناس اولدیغی کبی عین زمانده
شرق تاریخنده متخصص بر عالمدر . روسیه مسلمانلرینك
جماعت خادم لری آراسنده، روس سیاستلرنجه ده هر صورتله
خاطری صاییلان لردن در .

بك آرز زمانده بویوك بر شهرت قازاندی، و موفقیتیه
نائل اولدی .

مسلمان میلیونلرلردن حاجی زین العابدین تقی یوف
ایله برابر روسجه « قاسپی ، غزنه سنی نشره باشلادی .
« قاسپی ، غزنه سنی قافقاسیا و علی العموم روسیه مسلمان-
لرینك انتباه و تکامللری خصوصنده چوق مهم خدمت
ایتمشدر .

۱۹۰۰ سنه سنده ایستانبولی زیارت و بوتون اوروپاده
اوزون بیر سیاحت یابارق و روسیه یه عودت ایتدی . بو
سیاحتنده علی مردان بك آوروپا لیلرک شرق و بالخاصه اسلام
دنیا سی حقنده کی افکار و سیاستنی تدقیقه غیرت ایتمشدی .
۱۹۰۵ - ۱۹۰۴ سنه لرنده واقع روس - ژاپون
محاربه سنی متعاقب روسیه ده باش کویسترن بیوك انقلاب
حرکتی ، ۲۰ میلیونلق برکتله تشکیل ایدن مسلمان-
لری ده حرکت کتیردی . بواننده علی مردان بك
« قاسپی » غزنه سنده کی فعالیتنه ده ا زیاده کرمی ویردی .
واحد بك اغا اوغلی و دوققور حسین زاده علی بك ایله برابر
« حیات » نامیله یومی بیر اسلام غزنه سنی چیقارمغه باشلادی .
قافقاسه مخصوص و بوتون اسلاملره شامل ملی حرکت
و تشبیلرده چالیشدی . بیر قاج دفعه پترسبورغه قافقاس
ایشاریه مرخص صفتیله کیدوب کلدی .

۱۹۰۴ سنه سندن روس انقلابنه قادار دورت بش
دفعه طویلایتمش اولان « بوتون روسیه مسلمانلری
قونغرهنلری ، نك انعقادینه رهبرلک ایتدی ، و چوق
مهم خدمتلرده بولوندی ؛ قونغرهنلرک اکثریسنده ریاست
ایتدی . روسیه مسلمانلرینك سیاسی فرقه سی اولان
« عموم روسیه مسلمانلری اتفاق » نك وجوده کله سنه
چالیشدی ؛ و فرقه تشکل ایتدیکن سکره دورت بش
سنه رئیس قالدی . برنجی دوماده قافقاسیا مسلمانلری
طرفندن مبعوث اولدی . و روسیه دوماسنده مسلمان
مبعوثلردن متشکل آیری بیر اسلام حزبنك تشکیله
یاردیم ایتدی . حزبك ریاسته انتخاب اولندی . بو حزب

هَفَّتَه نَامَه

بوتون دنیانك نظرلری ، مختلف حرب و صلح مسئلهلری آراسنده ، مراقلی بر نقطه یه ده متوجهدر :
تورکیا! تورك نه یایه حق؟ اون سنه دن بری داخلی و خارجی بیک تورلو پریشانلقردن صوگرا عصر حاضرک بومعرف خسته آدمی ، بردها بلنی طوفرولته بیله جگمی ؟ بردها باشنی قالدیرارق مدنیت طالنه (بن وارم!) دییه بیله جگمی؟ برچوقلری (آرتیق بوقابل دکلدر!) دییه رك مستهزی نظرلریله بوغازک یشیل صولرینه تمیدینکاه ایدرك اوراده قاریخنك صوك صحیفه سی ده قاپانمش مرده برملنك جسدنی سچمکه چالیشیورلردی . فقط خاییر ، ای مدنی اقدیلر ، خاییر .. اوخسته آدم ، الان خسته در . فقط لطفأ براز نبضنه دو قونورسه گز ، اونك شیریانلرنده ینه مائل اشتعال برقوه حیاتیه بولندیغنی آکلارسکز . وبونی سرك ایچکزه آکلایانلردم وار : محترم دوستم (پیه رلوتی) نك (نه قودویاری) ده انتشار ایدن صوك مقاله سی ، بدبخت تورك قبلرینه بویوك برتسلی نوری سریمشدر . بونجیب ونجیب اولدیغنی هر زماندن زیاده بو کون اثبات ایدن بویوك فرانسز روحنه بزدن حرمتلره دولو سلاملر ..

شوصوك فلاکتلر قارشیسینده مسکین بر توکله انتظار ایدر کی کورون ملتده حرکت باشلادی . کنجیلر آراسنده ، دارالقوننده ، اوروپاده تحصیل کورن طلبه میاننده ، بعض جمعیتلرده ، خصوصیه قادیلریمز ، بومقدس ومعزز فلاکت رفیقهرمز آراسنده طویلانمق ، موجودیت کوسترمک ، سسنی ایشتدیره بیلمک املیه مهم تشبیلر وقوعه کلدیکی دویورزه هله قادیلریمز ... سنه لردن بری اوروپاده چوال ایچنده حبس ایدیلش برر قوقوما ، برر فانتوم ظن ایدیلن تورك قادیغنی بونی

بالاخره ، علی مردان بك طوبیجی باشف ، آذربایجان حکومت جمهوری سی طرفدن تورکیه ، گورجستان ، آرمستان ایله و آوروپا دولتلریله مناسبات سیاسیه ده بولمق اوزره سفیر و فوق العاده مرخص اولارق اعزام اولمشدر . و الیوم پایتخت مزده مسافرمن اولارق یولو نماقده در .

زینت الله نویسیزانه

توفیق فکرت

— بم آکلایم کی —

حقیقت در ترشح ایله بن عین ممداندن
اونك بجران جانسوزیله مشحون کدردر هپ
« قیلار صبح ومسا فریاد شام وبامدادندن »
رباب شعری ماتمدار آلام بشردر هپ .
قوشاو آواره گم کشته ؛ معمای طبیعت در .
ایدن چشمانی مرکوز غور لاتناهی
فقط افسوس ! سعی منتج خسران وخیبت در :
جبینده اولور پیدا خطوط اشتباهیت ..

عذاب شبهه کافیکن ، مؤبد بر حجم اولمش
بو عالم ظلم وعدوانیله ، کونا کون نکالیله
قوی ، اظهار سربیزیله شیطان رجم اولمش
اغدی ایلمک ایستر ضعیفک خون آلیله ؛

بودر منظومه افکارینك شهدانه شعری
اونکچون هیچ بولوناز نوحه شکواسته غایت .
بشردر سبغه اشعارینك دردانه فکری
تدای رفتی هردم : « ویرک آلامنه غایت ! »

نظام المیه